

del gallo-llatí ALAUSA id.; cf. BDC VIII, 20, i XI, 34 (lèxics poc fidedignes); veg. DCEC I, 164.

ALOSA, III, 'espècie d'hidromel', mot d'història obscura emparentat amb el cast. *aloja* (abans *aloxa*), el fr. ant. *aluisme*, l'al. ant. i dial. *alabsan* i el ll. tardà ALOXINUM: d'origen incert, car una part d'aquestes formes podrien sortir del gr. ἀλόη ὄξινης 'àloe agre', però la catalana més aviat correspon a formes *alósanus* i *alosantus* 'donzell', que apareixen en altres gloses llatines, en les quals sembla haver-hi hagut influència antiga d'un mot diferent. □ 1.ª doc.: 1381-86, Eiximenis.

Vegeu el meu detingut estudi del DCEC I, 162-3, basat en part en treballs ben fundats de Kluge, ARom. VI, 300 (i Et. Wb.). Essent-ho, és raonable creure que Kluge ja devia estudiar a fons (tot i que no en faci esment) la possibilitat que un dels mots que entrin en joc sigui un avantpassat de l'angl. *ale* i esc. ant. *ol* 'cervesa', que en anglès designa una beguda anàloga però diferent de la cervesa, i tenint en compte la forma ags. *ealu*, genitiu *ealob*, deu provenir d'un *ALYTHI paleogermànic (> fins *olut*), que sembla remuntar a una base ALUD-indoeuropea amb el sentit bàsic d' 'amarg' (Pok., IEW, 33; Onions, Oxf. Dict. of Engl. Et.).

Alotxa, V. DCEC I, 71a28-44 (ajonje, AJONJOLI; però la identificació que *AlcM* vol fer amb aquest és òbviament impossible en l'aspecte fonètic, i endemés resulta d'un malentès).

ALOU, del francic ALÔD 'patrimoni lliure', compost de AL 'tot' i ÔD 'possessió'. □ 1.ª doc.: *alod*, com a forma catalana arcaica, darrer terç S. XI.

«Ni de achelas *alods* et de la onor que odie abes --- no te'n tolrei» (lectura indubtable en el facsímil del pergami original, en la publ. de Miret i Sans, BABL VII, 105), o sigui 'ni et foragitaré d'aquells *alous* i del feu que avui posseïxes'; «suo *alod* est en Urg», en un doc. cerdà de c. 1182 (lliçó no menys clara en el facs., BABL VII, 164); és d'interès també la forma *aulode* que veiem tres vegades en un doc. de 973 del Cartoral de Sant Cugat (I, 83), ço que essent còpia ja no és tant de fiar i podria interpretar-se com a reflex d'una forma catalana *alou* o com alteració d'un *aloude*, compromís més tardà entre *alode* i *alou*. Pel que fa a *alaude*, que apareix en docs. datats de 939 i 953 en el mateix cartulari (I, pp. 19 i passim), que almenys en part consta que no són trets de pergami original sinó de còpia més tardana, es tracta sens dubte d'una llatinització sense autoriat del diftong cat. *ou*, on la *u* no prové d'un AU originari sinó de la vocalització de la -D segons la nostra fonètica històrica.

Bast.-Bass. (88-91) documenten el b. ll. català *alodu* des de 868. També en aragonès tenim la forma amb o des de docs. ben arcaics, com *alode* que cita MzPi (Orig.) en un de 1090; semblantment en un de 1126: «dedit illo abbate --- per illas casas facere tota illa *alod* qua habet Fanlo in Osieto, quod tenuis-

set et expletasset toto illo fructu quod exibat de illa *alode* x annos --- et isto placito expleto, Fanlo quod recuperasset sua *alod* et ille tenuisset illa *alod* xiii annos et explectasset toto illo fructu» (Cart. de Fanlo, 116).

Interessa notar que el mot és femení en els dos documents més arcaics cat. i arag. (ja no en el de 1182), gènere sens dubte heretat del germànic (esc. ant. *audr*, ags. *ēad*, cf. Pok., IEW, 76). Cf. Gamillscheg, R. G. I, 167.

El b.-al. ant. *alud* 'possessió lliure' no figura en el *Heliand* però sí en vells monuments menors i en vells topònims (Holthausen, *Altsächsisches Wörterb.*, s. v.), és paral·lel a l'a.-al. ant. *al-ôd* (aquest sembla ser merament postulat), i tots dos són compostos de *ôd* 'propietat rústica' («Gut, Grundbesitz»). No hi ha notícia certa que vagi existir en romànic una forma amb *au*. La que figura en la Llei Sàlica és *alodes*, en les Gloses de Reichenau *alodem* (Förster-Koschwitz, *Altfranzös. Übungsbuch*, 902). Tant l'oc. ant. *alô* (alguns cop *aloc*) com el fr. *alleu*, antigament *alue*, postulen una base amb *o*; Diez, *Wb.*, 13, només cita un oc. *alau* per negar que tal forma existeixi; fins Th. Braune (*ZRPb.* x, 1887, 266-7), que havia pensat a suposar un ALAUD-es veié obligat a reconèixer que topava amb obstacles insuperables (treball, endemés, avui antiquat).

És probable que la forma gòtica d'aquesta paraula no vagi existir mai; en romànic només s'han conservat formes provinents del francic: la castellana *alodio* és molt tardana [1619] i mera adaptació del baix llatí gallicà o català, en els quals resulta d'una llatinització de la forma romànica; en aquest sentit s'ha de rectificar el que diu MzPi., *Orig.*, § 19.1, i el que han afegit a Kluge, *Et. Wb.*, les eds. pòstumes d'aquesta obra (s. v. *alod*): els «westgotische Urkunden» de què parlen són els docs. catalans.

És curiós de notar que en alguns parlars moderns de les terres de la nostra llengua, el mot s'ha conservat fins avui en el nivell popular: a Ribes de Freser sento parlar d'una «carretera d'alous» amb el sentit de 'camí d'agricultura, de conreus': «per Ardena hi passa una *kərətérə d' alôus*» (1935, més que més interessant perquè la *o* oberta confirma el vocalisme de l'oc. antic i del fr. antic); veg. més dades en *AlcM* § 5 (és clar, però, que no té fonament que això s'usi a Barcelona ni Girona, com dóna a entendre la notació fonètica); per a les Balears, veg. allí § 4 i cf. Camps Mercadal, *Folk. Men. de la Pagesia* I, 315n.6. És molt suspecta la variant *aleu* que Finke cregué llegir en un doc. de 1326 (*A. Arag.*, 831), car només *ou* es converteix en *eu* (mai *ou* ni *au*): més que encruament amb *feu* (*AlcM*) hem de creure que és falta de lectura o d'impressió.

DERIV.: *Aloer*: «El mas de la Clapera et d'En Brugat e d'En Lombart se apelen antigament *aloers*» en doc. rossell. de 1321 [«possédant des alleux», RLR xxxii, 413; *aloerii*, 1329], més doc., des del S. XIII, en *AlcM*; però la forma *alouer* d'alguna versió dels Usages (citada allí) és certament modernitzada per